

RHIF YMCHWIL GYMDEITHASOL: 08/2018
DYDDIAD CYHOEDDI: 05/02/2018

Gwerthusiad o Rwydwaith Seren

Crynodeb Gweithredol

1. Nodau'r ymchwil

- 1.1 Comisiynwyd Ymchwil OB3 gan Lywodraeth Cymru i gynnal gwerthusiad ffurfiannol a gwerthusiad proses o Rwydwaith Seren i fod yn sail i benderfyniadau ynghylch y meini prawf ar gyfer cyfranogiad pobl ifanc a'r gwaith o ddylunio a chyflawni'r rhaglen ar lefelau cenedlaethol a lleol. Amcanion y gwerthusiad oedd:
- Asesu sut mae pob canolfan Seren yn gweithredu gan gynnwys ystyried y meini prawf ar gyfer ymgysylltu, costau'r rhaglen, lefelau cyfranogi a'r rhaglen ddarpariaeth
 - Nodi'r ffactorau sy'n rhwystro ac yn galluogi canolfannau Seren a chyfranogwyr i gyflawni amcanion y fenter
 - Asesu i ba raddau y mae gweithgareddau'r canolfannau yn cyfrannu at amcanion y Rhwydwaith Seren
 - Dylunio methodoleg a gwneud argymhellion ar gyfer cynnal gwerthusiad terfynol o effaith y rhaglen.

2. Dull

- 2.1 Cynhaliwyd y gwerthusiad rhwng mis Gorffennaf a mis Tachwedd 2017 ac roedd yn cynnwys:
- cam cychwynnol, gan gynnwys mynychu cyfarfod cychwynnol gyda Grŵp Llywio'r astudiaeth a pharatoi dogfen cychwyn gwerthusiad
 - ymchwil desg, gan gynnwys adolygiad manwl o lenyddiaeth yn ymwneud â pholisïau a strategaethau Llywodraeth Cymru a dogfennaeth weithredol y rhaglen

- adolygiad o ffynonellau data cyhoeddedig sy'n cwmpasu tueddiadau presennol o ran cyrhaeddiad mewn arholiadau Safon Uwch, ceisiadau ar gyfer y prifysgolion gorau, cofrestriadau a nifer y myfyrwyr o Gymru a gedwir ar ôl y flwyddyn gyntaf
- paratoi offerynnau ymchwil, gan gynnwys canllawiau trafod lled-strwythuredig a thri arolwg ar y we
- cynnal cyfweiliadau wyneb yn wyneb gyda rhanddeiliaid polisi a rhanddeiliaid strategol
- cynnal cyfweiliadau dros y ffôn gyda chynrychiolwyr o Sefydliadau Addysg Uwch (SAU)
- ymgymryd â phecyn o waith maes ansoddol ar draws yr 11 canolfan a oedd yn cynnwys gwaith maes gyda chydlynwyr canolfannau ac uwch gynrychiolwyr eraill y canolfannau yn ogystal â chyfweiliadau â 77 o gyfranogwyr a 34 o gynrychiolwyr o ysgolion a Sefydliadau Addysg Bellach (SAB)
- dosbarthu tri arolwg dwyieithog ar y we a chael ymatebion gan 168 o gyfranogwyr, 35 o rieni a 23 o gynrychiolwyr SAB/ysgolion
- cyfweld â phum rhiant
- ystyried dulliau posibl o gynnal gwerthusiad o effaith derfynol y Rhwydwaith Seren, gan gynnwys dulliau posibl o gynnal Dadansoddiad o Effaith Wrthffeithiol, a llunio argymhellion mewn perthynas â methodoleg bosibl i'w mabwysiadu.

3. Rhwydwaith Seren

3.1 Sefydlwyd Rhwydwaith Seren i ymateb yn uniongyrchol i'r angen i atal y gostyngiad yn nifer y ceisiadau llwyddiannus a wneir gan fyfyrwyr yng Nghymru i Brifysgolion Rhydychen a Chaergrawnt. Yn ystod 2013, cafodd Paul Murphy AS, cyn Ysgrifennydd Gwladol Cymru, ei benodi'n Llysgennad Oxbridge ar ran Llywodraeth Cymru, a rhoddwyd iddo'r gorchwyl o ymgymryd â gwaith ymchwil i ddeall y ffactorau a oedd yn gyfrifol am y gostyngiad a chyflwyno cyfres o argymhellion i fynd i'r afael â'r materion hyn. Yn ei adroddiad terfynol¹ argymhellodd Llysgennad Oxbridge 'y dylid sefydlu rhwydwaith genedlaethol o hybiau partneriaeth. Dylai'r rhain sicrhau bod ysgolion a cholegau'n gallu dysgu oddi wrth ei gilydd, a rhannu adnoddau i gefnogi eu myfyrwyr mwyaf galluog yn academiaidd'². Arweiniodd yr argymhelliad hwn at osod sylfeini effeithiol ar gyfer sefydlu Rhwydwaith Seren.

¹ Adroddiad Terfynol Llysgennad Oxbridge yng Nghymru, Llywodraeth Cymru (Mehefin 2014)

² Ibid., t.11

- 3.2 Sefydlwyd Rhwydwaith Seren i gefnogi'r myfyrwyr Safon Uwch disgleiriaf i fynychu'r prifysgolion gorau yn y DU, y cyfeirir atynt yn aml fel y rhai yng Ngrŵp Russell³ a 30 o brifysgolion Ymddiriedolaeth Sutton⁴.
- 3.3 Mae'r Rhwydwaith yn cynnwys 11 o ganolfannau daearyddol. Lanswyd tair canolfan beilot ym mis Ionawr 2015 a sefydlwyd y naw canolfan arall yn ystod 2015/16, gyda'r olaf yn cael ei sefydlu ym mis Tachwedd 2016. Mae pob canolfan yn cynnwys partneriaeth o ysgolion a SAB sy'n manteisio ar fewnbwn gan y prifysgolion gorau. Cafodd pob canolfan yr un faint o gyllid (£50,000) ar gyfer y cyfnod cyflawni cychwynnol, sef dwy flynedd.
- 3.4 Roedd mwy na 2,000 o fyfyrwyr wedi ymgysylltu â Rhwydwaith Seren yn ystod 2016/17 ac mae nifer y cyfranogwyr sy'n ymgysylltu ar lefel y ganolfan yn amrywio o tua 100 i bron 300 o fyfyrwyr.

4. Prif ganfyddiadau

- 4.1 Yn ystod 2015/16, gwnaeth 702 o fyfyrwyr sy'n hanu o Gymru gais i astudio yn Oxbridge a derbyniodd 143 o fyfyrwyr le yno. Canfu'r gwerthusiad fod rhesymeg glir ar gyfer ymyrraeth sydd wedi'i thargedu at gynyddu nifer y myfyrwyr sy'n hanu o Gymru sy'n gwneud cais am le i astudio yn un o sefydliadau Oxbridge, ac yn llwyddo i gael lle yno, yn enwedig o ystyried y ffaith bod Cymru wedi tanberfformio'n hanesyddol o'i chymharu â rhanbarthau eraill yn y DU. Mae data diweddar gan UCAS⁵ yn dangos cynnydd blynyddol o chwech y cant yn nifer y myfyrwyr sy'n hanu o Gymru sy'n gwneud cais am gyrsiau AU gyda dyddiad cau ym mis Hydref 2017 (h.y. y rhan fwyaf o gyrsiau Meddygaeth/Deintyddiaeth/Milfeddygaeth a chysiau ym mhrifysgolion Rhydychen a Chaergrawnt), yn unol â chynnydd tebyg ar lefel y DU⁶.
- 4.2 Canfu'r gwerthusiad fod y sail resymegol dros ymyrryd yn llai cadarn mewn perthynas â chefnogi myfyrwyr sy'n dymuno mynychu rhai o'r prifysgolion gorau eraill, o gofio bod tri

³ Mae Grŵp Russell yn cynrychioli aelodaeth o 24 o brifysgolion sydd wedi'u hunan-ddethol³ sy'n cael eu hystyried ymysg y prifysgolion ymchwil gorau ledled y DU, sef Prifysgol Birmingham, Prifysgol Bryste, Prifysgol Caergrawnt, Prifysgol Caerdydd, Prifysgol Durham, Prifysgol Caeredin, Prifysgol Caerwysg, Prifysgol Glasgow, Coleg Imperial Llundain, King's College Llundain, Prifysgol Leeds, Prifysgol Lerpwl, Ysgol Economeg a Gwyddorau Gwleidyddol Llundain, Prifysgol Manceinion, Prifysgol Newcastle, Prifysgol Nottingham, Prifysgol Rhydychen, Prifysgol Queen Mary Llundain, Prifysgol Queen's Belfast, Prifysgol Sheffield, Prifysgol Southampton, Coleg Prifysgol Llundain, Prifysgol Warwick a Phrifysgol Caerefrog

⁴ Yn 2011, nododd Ymddiriedolaeth Sutton y 30 prifysgol fwyaf detholgar yn y DU at ddibenion cefnogi myfyrwyr i gael mynediad. O blith y 24 prifysgol sy'n rhan o Grŵp Russell, caiff 22 eu cynnwys o fewn y 30 o brifysgolion Ymddiriedolaeth Sutton hefyd, a dim ond Prifysgol Queen Mary Llundain a Phrifysgol Queen's Belfast sydd wedi'u heithrio. Prifysgol Caerfaddon, Prifysgol Caerhirfryn, Prifysgol Caerlŷr, Prifysgol Reading, Holloway Brenhinol, Prifysgol Llundain, Prifysgol St Andrews, Prifysgol Strathclyde a Phrifysgol Surrey yw'r wyth prifysgol ychwanegol ymysg 30 o brifysgolion Ymddiriedolaeth Sutton nad ydynt yn aelodau o Grŵp Russell.

⁵ Cafwyd mynediad i <https://www.ucas.com/file/130736/download?token=EDhCX9xV> ar 20 Tachwedd 2017.

⁶ Adroddwyd cynnydd o 6 y cant o 39,440 yn ystod 2016/17 i 41,970 yn ystod 2017/18 ar lefel y DU.

chwarter y myfyrwyr disgleiriaf sy'n hanu o Gymru eisoes yn cofrestru mewn prifysgol sy'n perthyn i Grŵp Russell. Mae'r duedd hanesyddol o ostyngiad ymhlith nifer yr ymgeiswyr sy'n hanu o Gymru sy'n astudio Meddygaeth yn awgrymu efallai fod angen ymyrraeth wedi'i thargedu i gefnogi myfyrwyr sy'n gwneud cais am leoedd ar gyfer graddau prifysgol penodol a chystadleuol.

- 4.3 Un o ganfyddiadau allweddol y gwerthusiad oedd y ddealltwriaeth gyffredin mai diben Rhwydwaith Seren oedd darparu profiadau uwch-gwricwlaidd, codi dyheadau myfyrwyr, ehangu eu gorwelion a'u hannog i ystyried amrywiaeth ehangach o sefydliadau a sefydliadau mwy cystadleuol nag y byddent fel arall. Roedd llai o gonsensws yn nhermau'r 'canlyniad' i gyfranogwyr a'r prifysgolion targed yr oedd Seren yn canolbwyntio arnynt.
- 4.4 Un o ganfyddiadau allweddol eraill y gwerthusiad oedd y ffaith bod Seren wedi cael ei sefydlu mewn ymateb i ymgyrch wleidyddol yn hytrach na menter a ddeilliodd o bolisi Llywodraeth Cymru. Esblygodd y fenter yn gyflym yn ystod ei chyfnod sefydlu er mwyn adlewyrchu agenda ehangach o lawer na'r hyn a bennwyd yn wreiddiol drwy ymchwil Llysgennad Oxbridge Llywodraeth Cymru.
- 4.5 Un o ganfyddiadau allweddol y gwerthusiad oedd y ffaith bod y fenter wedi gallu sefydlu hunaniaeth gadarnhaol o ran brand yn ystod ei chyfnod cyflawni cychwynnol ac y byddai'n cymryd rhagor o amser i'r brand ddod yn fwy adnabyddus ymhlith cynulleidfaoedd targed.
- 4.6 Wrth ystyried adborth y cyfranogwyr, canfu'r gwerthusiad fod Seren yn gwneud cyfraniad cadarnhaol at godi dyheadau, rhoi hwb i hyder ac annog myfyrwyr i feddwl yn fwy uchelgeisiol ynghylch eu dewisiadau prifysgol. Canfu'r gwerthusiad hefyd fod Seren wedi bod yn werthfawr o ran helpu cyfranogwyr i wneud penderfyniadau gwell ynghylch y cwrs prifysgol yr oeddent yn ei ffafrio ac i sicrhau eu bod yn ymwybodol o bwysigrwydd darllen yn eang am eu pwnc. Yn ôl y cyfranogwyr, yr agwedd fwyaf defnyddiol ar y ddarpariaeth gan Rwydwaith Seren oedd y cyflwyniadau gan siaradwyr gwadd.
- 4.7 Canfu'r gwerthusiad fod nifer y SAU sydd wedi ymgysylltu â chanolfannau unigol Seren wedi amrywio o bedwar i wyth. Prifysgol Caergrawnt, ac yna Brifysgol Rhydychen, oedd y SAU a enwyd amlaf fel y rhai y bu'r canolfannau lleol yn ymgysylltu â hwy. Roedd yr adborth gan SAU a oedd yn ymwneud â Seren yn gadarnhaol iawn ar y cyfan ac roedd y sefydliadau'n cydnabod gwerth ymgysylltu â'r fenter.
- 4.8 Canfu'r gwerthusiad nad oes gan Rwydwaith Seren brosesau cyffredin ar hyn o bryd i gasglu a rhannu data am gyfranogwyr ac mai datblygu prosesau casglu data a chytundeb rhannu data oedd blaenoriaeth gyntaf y fenter.

4.9 Ychydig iawn o ddata a oedd ar gael i ddangos y gwahaniaeth a wnaed gan Rwydwaith Seren mewn perthynas â nifer y myfyrwyr sy'n gwneud cais i brifysgolion tariff uwch o ganlyniad i'r ffaith bod 2017/18 yn cynrychioli'r flwyddyn gyflawni lawn gyntaf ac absenoldeb unrhyw ddata gwrthffeithiol cadarn. Roedd y cyfranogwyr o'r farn bod menter Seren wedi gwneud y gwahaniaeth mwyaf iddynt yn nhermau gwneud iddynt feddwl yn fwy uchelgeisiol am eu dewisiadau o ran prifysgol a chodi eu dyheadau. Roedd y mwyafrif o'r cyfranogwyr a arolygwyd hefyd yn credu y byddai eu cyfranogiad yn Rhwydwaith Seren yn eu helpu i baratoi cais cryfach i brifysgolion.

5. Casgliadau ac Argymhellion

- 5.1 Daw'r gwerthusiad i'r casgliad fod menter Rhwydwaith Seren, ers iddi gael ei threialu yn ystod 2015/16, wedi cael ei hymestyn yn llwyddiannus dros gyfnod cymharol fyr er mwyn cynnig rhaglen lawn o ddarpariaeth ledled Cymru erbyn dechrau'r flwyddyn academaidd 2017/18. Daw'r gwerthusiad i'r casgliad hefyd fod y fenter wedi mabwysiadu dull gweithredu o'r gwaelod i fyny sy'n briodol o hyblyg ac sydd wedi caniatáu i ganolfannau lleol ddylunio rhaglen o ddarpariaeth i ymdrin ag amgylchiadau ac anghenion cyd-destunol lleol. O ganlyniad, mae Seren wedi gallu ychwanegu gwerth at fylchau yn y ddarpariaeth bresennol ac ymdrin â'r bylchau hynny, gan sicrhau bod y lefel uchaf o werth ychwanegol ar gael i ysgolion nad oedd ganddynt hanes cryf iawn o gefnogi myfyrwyr i ymgeisio am y prifysgolion mwyaf blaenllaw. Un o nodweddion llwyddiannus menter Seren yw'r cyfraniad sylweddol 'ar ffurf nwyddau' a'r swm sylweddol o ewyllys da a gynigir gan ysgolion, SAB a SAU.
- 5.2 Daw'r gwerthusiad i'r casgliad fod gan Rwydwaith Seren y potensial i wneud cyfraniad tuag at bolisiau Llywodraeth Cymru o ymestyn mynediad i Addysg Uwch a chyfraniad yn y maes. Fodd bynnag, mae Seren yn tywys polisi Llywodraeth Cymru i gyfeiriad diddorol ac ychydig yn wahanol i bolisiau presennol sy'n canolbwyntio'n bennaf ar ehangu mynediad i Addysg Uwch ymhlith myfyrwyr difreintiedig a chryfhau sefydliadau Addysg Uwch yng Nghymru. Daw'r gwerthusiad i'r casgliad nad oes llawer o gyfeirio at Rwydwaith Seren mewn unrhyw un o bolisiau addysg ac Addysg Uwch presennol Llywodraeth Cymru ac y dylid mynd i'r afael â hyn yn y dyfodol.

Argymhelliad 1

Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru yn adolygu ac yn egluro nodau ac amcanion Rhwydwaith Seren, yn arbennig yn nhermau prifysgolion targed y fenter. Argymhellwn ymhellach y dylid adlewyrchu nodau ac amcanion Rhwydwaith Seren yn well ym

mholisiau Llywodraeth Cymru ar gyfer addysg brif ffrwd ac Addysg Uwch yn y dyfodol.

Os canlyniad yr adolygiad hwn yw y dylai Rhwydwaith Seren ganolbwyntio ar yr holl brifysgolion blaenllaw a phob math o gyrsiau academiaidd, yna byddem yn argymhell ymhellach y dylai pob darpariaeth yn y canolfannau gyd-fynd â'r nod eang hwn, a bod y ddarpariaeth ar lefel leol yn adlewyrchu hyn.

Yn gysylltiedig â hyn, dylai Rhwydwaith Seren geisio egluro'r hyn sydd gyfystyr â chanlyniad llwyddiannus i gyfranogwyr a diffinio'r dangosyddion perfformiad (yn nhermau amrywiaeth y ceisiadau i brifysgolion a'r ceisiadau am gyrsiau, y cynigion a'r derbyniadau) sydd o fewn cylch gwaith y fenter ac adrodd arnynt. Yn hyn o beth, byddem yn argymhell y dylid ystyried cytuno'n flynyddol ar restr benodol o brifysgolion, adrannau a chysiau i'w cynnwys yn Rhwydwaith Seren. Gallai hon gynnwys y prifysgolion a'r cyrsiau hynny a nodwyd fel y sefydliadau mwyaf blaenllaw a darpariaeth drwy'r Fframwaith Rhagoriaeth Addysgu, yn ychwanegol at sefydliadau Grŵp Russell a 30 o brifysgolion Ymddiriedolaeth Sutton, yn ogystal â chynnwys yr holl gyrsiau Meddygaeth, Deintyddiaeth a Milfeddygaeth sydd ar gael mewn Addysg Uwch.

- 5.3 Daw'r gwerthusiad i'r casgliad fod y dystiolaeth sy'n ategu'r angen am Rhwydwaith Seren yn seiliedig ar duedd ar i lawr ddiweddar yn nifer y ceisiadau a chofrestriadau gan fyfyrwyr sy'n hanu o Gymru ar gyfer sefydliadau Oxbridge yn ogystal â'r rhai sy'n dewis astudio cyrsiau Meddygaeth, Deintyddiaeth a Milfeddygaeth. Mae data a gyhoeddwyd yn ddiweddar gan UCAS yn cyfeirio at gynnydd diweddar yn nifer y myfyrwyr sy'n hanu o Gymru a wnaeth gais i'r sefydliadau hyn ac am y cyrsiau hyn yn ystod 2017/18. Canfu'r gwerthusiad fod nifer mawr o ganolfannau wedi canolbwyntio eu darpariaeth ar Oxbridge a'r cyrsiau hyn, ond mae disgwyliadau'r cyfranogwyr mewn perthynas â Seren wedi bod yn ehangach o lawer o gofio eu bod wedi cael eu recriwtio ar sail graddau TGAU 'da' yn hytrach na'u bwriad i wneud cais i Oxbridge neu i astudio pynciau gradd STEM. Efallai nad yw'n syndod, felly, bod y graddau y mae Seren wedi bodloni disgwyliadau cyfranogwyr a'u rhieni wedi amrywio.
- 5.4 Mae canfyddiadau'r gwerthusiad yn cyfeirio at densiwn cynhenid rhwng amcanion Rhwydwaith Seren i annog cyfranogwyr i astudio y tu allan i Gymru ar y naill law ac amcanion ehangach Llywodraeth Cymru i gefnogi'r sector Addysg Uwch yng Nghymru ar y llaw arall. Mae diffyg eglurder ar hyn o bryd ynghylch rôl SAU yng Nghymru o fewn Rhwydwaith Seren er bod pob canolfan yn dibynnu'n fawr ar eu cyfraniad er mwyn cyflawni eu hamcanion lleol. Gallai cyfranogiad SAU yng Nghymru o bosibl leihau llwyddiant Seren, os caiff llwyddiant y fenter ei fesur yn ôl nifer y cyfranogwyr sy'n astudio mewn prifysgolion 'tariff uchel' yn unig.

Argymhelliad 2

Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru yn cydnabod yn ffurfiol gyfranogiad a rôl SAU Cymru fel partneriaid cyflawni o fewn Rhwydwaith Seren ac ymgysylltu â hwy i archwilio'u rôl er mwyn lliniaru'r tensiwn presennol ar draws y sector Addysg Uwch yng Nghymru.

- 5.5 Canfu'r gwerthusiad fod canolfannau Seren yn gwneud defnydd priodol o'r cyllid a ddyrannwyd a bod swm cymharol gymedrol o gyllid blynyddol ar gyfer pob canolfan wedi arwain at fuddsoddiad sylweddol 'ar ffurf nwyddau' yn y fenter gan sefydliadau partner. Er mai bwriad gwreiddiol y cyllid oedd gweithredu fel arian sefydlu ar gyfer y fenter, mae'r adborth yn awgrymu nad yw'r canolfannau'n ddigon cadarn er mwyn tynnu'r cyllid hwn yn ôl ar hyn o bryd. Yn ogystal, nid oes gan y canolfannau ddata ar fynediad i SAU a chofrestru eto er mwyn gallu gwneud penderfyniad hyddysg am effaith y fenter ar geisiadau a chofrestriadau i brifysgolion ar lefel awdurdodau lleol.

Argymhelliad 3

Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru yn parhau i ddarparu cyllid sefydlu i ganolfannau lleol am o leiaf bedair blynedd nes y gall gwerthusiad o effaith ddangos tystiolaeth gadarn o'r gwahaniaeth y mae'r fenter yn ei wneud.

Argymhellwn ymhellach fod y cyllid a ddyrennir gan Lywodraeth Cymru i bob canolfan yn rhoi ystyriaeth ddyledus i:

- a. nifer y cyfranogwyr a gefnogir gan bob canolfan, a
- b. pwysoliad gwledig ar gyfer y canolfannau hynny a chanddynt gostau teithio uwch.

At ddibenion cyfrifo symiau'r cyllid byddem yn awgrymu bod nifer y cyfranogwyr fesul canolfan yn cael eu hystyried yn ôl maint band.

Argymhellwn hefyd fod canolfannau Seren yn rhoi proses gyffredin ar waith i gofnodi gwerth blynyddol y cyfraniadau 'ar ffurf nwyddau' a wneir gan ysgolion a Sefydliadau Addysg Bellach i Rhwydwaith Seren.

- 5.6 Canfu'r gwerthusiad fod y meini prawf a osodwyd ar gyfer cyfranogwyr i ymuno â'u canolfan Seren leol yn aml yn seiliedig ar gyrhaeddiad ar lefel TGAU ond bod amrywiaeth sylweddol o ran pa raddau yr oedd angen i gyfranogwyr eu cyflawni er mwyn ymuno â'r fenter. Roedd y meini prawf yn amrywio o 5 gradd B a phedwar A* ar lefel TGAU ar eu hisaf i 6A* ar draws y canolfannau a mabwysiadodd dwy ganolfan system bwyntiau i gyfrifo

cymhwysedd. Mae wedi bod yn briodol i ganolfannau Seren lleol sefydlu eu meini prawf cymhwysedd er mwyn ystyried materion cyd-destunol lleol ond daw'r gwerthusiad i'r casgliad fod hyn wedi creu mynediad anghyson ar gyfer myfyrwyr ledled Cymru. Mae canolfannau sydd wedi pennu meini prawf cymhwysedd academiaidd uwch wedi gwahardd disgyblion rhag cymryd rhan a dylid mynd i'r afael â'r mater hwn yn y dyfodol.

Argymhelliad 4

Argymhellwn fod Rhwydwaith Seren yn mabwysiadu meini prawf cymhwysedd sylfaenol cyffredin ar gyfer cyfranogwyr er mwyn iddynt allu ymuno â'r fenter waeth ble y maent wedi'u lleoli. Yn ddelfrydol, byddai'r meini prawf hyn yn seiliedig ar fethodoleg gytûn yn seiliedig ar bwyntiau (fel yr hyn sydd eisoes wedi'i fabwysiadu gan ddwy o'r canolfannau) yn hytrach na dull o ddefnyddio isafswm o raddau A* neu A.

Ar ôl pennu'r meini prawf hyn, argymhellwn ymhellach fod pob canolfan yn cael rhywfaint o hyblygrwydd a disgresiwn i gynyddu neu ostwng eu pwyntiau yn seiliedig ar drothwy i adlewyrchu amgylchiadau ac anghenion lleol.

- 5.7 Canfu'r gwerthusiad fod y cyfranogwyr wedi cael profiadau cymysg o un ganolfan i'r llall. Er ei bod yn bwysig i bob canolfan allu ymateb i'w hanghenion lleol mewn dull hyblyg, rydym wedi dod i'r casgliad bod cyfranogwyr yn haeddu gallu cael mynediad i 'gynnig' sylfaenol gan Seren a bod eu hymrwymiad i ymgysylltu â'r fenter yn cael ei gydnabod yn ffurfiol mewn rhyw ffordd. Daw'r gwerthusiad i'r casgliad fod disgwyliadau'r cyfranogwyr a rhieni mewn perthynas â Seren wedi cael eu codi ar ddechrau Blwyddyn 12 ond nad ydynt o reidrwydd wedi cael eu bodloni ym mhob canolfan.

Argymhelliad 5

Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru, ar y cyd â chanolfannau Seren, yn llunio fframwaith gweithredu cyffredin ar gyfer y fenter yn y dyfodol ond yn cadw rhywfaint o'r hyblygrwydd a'r dull ymatebol a fabwysiadwyd yn lleol hyd yma. Argymhellwn fod fframwaith gweithredu cyffredin yn:

- Nodi'r cyfranogiad a'r ymrwymiad sylfaenol sydd eu hangen ar ran y cyfranogwyr
- Llunio cynnig sylfaenol neu ddarpariaeth graidd y gallai cyfranogwyr eu disgwyl o ran cynnwys a maint
- Monitro presenoldeb mewn digwyddiadau lleol a mabwysiadu prosesau cyffredin ar gyfer ymdrin â phresenoldeb isel a throsiant myfyrwyr
- Cynnig tystysgrif cwblhau'r cynllun i'r cyfranogwyr hynny sy'n 'graddio' o Seren.

- 5.8 Mae'n ddealladwy bod pob canolfan Seren leol wedi canolbwyntio ar sefydlu ei darpariaeth a'i threfniadau llywodraethu unigol hyd yma. Dylid rhoi cymeradwyaeth i'r ymdrechion sylweddol a wnaed gan amrywiaeth eang o bartneriaid lleol, gan gynnwys ysgolion, SAB ac awdurdodau lleol yn arbennig i helpu i sefydlu eu canolfan leol a sicrhau bod y ddarpariaeth ar gael. Daw'r gwerthusiad i'r casgliad fod cydweithio effeithiol ar draws canolfannau yn amlwg mewn rhai achosion ar hyn o bryd a bod cyfle i ddatblygu ac ailadrodd yr arfer da hwn yn y dyfodol. Datgelodd y gwaith maes fod cyfleoedd sylweddol i lawer o ganolfannau ddatblygu eu gwaith cydweithredol ymhellach, gan ddefnyddio cyfarfodydd cydlynwyr Seren fel cyfrwng i wneud hynny.

Argymhelliad 6

Argymhellwn fod Rhwydwaith Seren, drwy gyfarfodydd cydgysylltwyr Seren, yn nodi cyfleoedd pellach i ganolfannau gydweithio. Byddai hyn yn cynnwys adeiladu ar yr ymdrechion cychwynol er mwyn datblygu rhaglen gydgysylltiedig o ddarpariaeth a hyrwyddo'r ddarpariaeth drwy sianelau cyfryngau cymdeithasol er mwyn manteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd sydd gan gyfranogwyr i fanteisio ar ddigwyddiadau a gynhelir mewn canolfannau cyfagos, yn arbennig dosbarthiadau meistr ar gyfer pynciau penodol.

- 5.9 Daw'r gwerthusiad i'r casgliad fod llawer o gyfleoedd eraill i fenter Seren ledaenu ei hadnoddau a darpariaeth gyfredol i gynulleidfaoedd ehangach. Byddai myfyrwyr o Flynyddoedd 12 ac 13 nad ydynt yn cymryd rhan ym menter Seren, yn ogystal â dysgwyr iau, yn elwa ar allu cael gafael ar adnoddau ac edrych ar gynnwys seminarau/digwyddiadau drwy lwyfan digidol.

Argymhelliad 7

Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru a chanolfannau Seren yn nodi pa elfennau o ddarpariaeth bresennol y gellid eu cynnig yn gyffredinol i gynulleidfa ehangach er mwyn manteisio i'r eithaf ar y mynediad i'r wybodaeth a ddarperir drwy'r Rhwydwaith. Byddem yn argymhell, fel man cychwyn, bod nifer bach o seminarau a darlithoedd yn cael eu cynnig ar ffurf gweminarau, a bod technoleg cofnodi darlithoedd yn cael ei defnyddio ac adnoddau ar-lein eraill yn cael eu datblygu er mwyn dosbarthu'r cynnwys drwy amrywiaeth o lwyfannau digidol, gan gynnwys sianelau cyfryngau cymdeithasol Seren a thrwy bartneriaid fel Gyrfa Cymru a llwyfannau SAB.

- 5.10 Canfu'r gwerthusiad mai ffocws nifer o ganolfannau Seren hyd yma oedd annog cyfranogwyr i ystyried gwneud cais am sefydliadau Oxbridge a darparu cymorth mewn

perthynas â nifer bach o bynciau gradd cystadleuol, yn bennaf pynciau STEMM⁷ fel astudiaethau Meddygaeth, Deintyddiaeth a Milfeddygaeth. Casglwyd adborth cadarnhaol gan y cyfranogwyr hynny sydd â diddordeb yn y llwybrau hyn ond yn amlwg nid yw pob un o gyfranogwyr Seren eisiau ar drywydd yr opsiynau hyn.

Argymhelliad 8

Argymhellwn fod y canolfannau hynny nad ydynt ar hyn o bryd yn cynnig amrywiaeth eang o ddsbarthiadau meistr mewn pynciau penodol i'w cyfranogwyr yn ymchwilio i'r cyfleoedd i wneud hynny. Gellid cyflawni hyn drwy ddull mwy rhanbarthol o gynllunio a chyflwyno darpariaeth o'r fath a thrwy gydweithio â chanolfannau cyfagos er mwyn sicrhau nifer digonol o fynychwyr mewn digwyddiadau.

- 5.11 Canfu'r gwerthusiad fod SAU yn darparu adnoddau sylweddol i Rwydwaith Seren. Gan fod 11 o ganolfannau bellach ar waith ac wrthi'n datblygu momentwm o ran creu cysylltiadau â SAU targed a'r ffaith bod y gwerthusiad wedi canfod bod cyfranogwyr eisiau ymgysylltu â nifer ehangach o SAU, gellid disgwyl i'r galw ar SAU targed i ymgysylltu'n fwy â Seren gynyddu. Mae'r gwerthusiad yn argymhell bod y berthynas â SAB yn cael ei rheoli'n ofalus o ganlyniad i hyn a bod angen ystyried anghenion SAU i allu nodi myfyrwyr Seren pan fyddant yn gwneud cais i'w sefydliad. Byddai cael mynediad i'r wybodaeth hon yn helpu i sicrhau bod SAU yn parhau â'u lefel bresennol o ymrwymiad i Rwydwaith Seren yn y dyfodol.

Argymhelliad 9

Yn nhermau ymgysylltu â SAU, byddem yn argymhell bod Rhwydwaith Seren yn mabwysiadu dull mwy cydgysylltiedig a thryloyw o ymgysylltu â SAU gyda'r bwriad o fabwysiadu Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth gyda SAU partner a fyddai'n amlinellu'r hyn y byddai pob partner yn ei gynnig i'r fenter, gan gynnwys cytundeb ar ran Seren i rannu data gyda SAU am y cyfranogwyr hynny y mae SAU wedi ymgysylltu â hwy. Byddem yn argymhell, fel isafswm, bod SAU yn cael mynediad i wybodaeth ar lefel cyfranogwyr er mwyn eu galluogi i gofnodi effeithiau Seren ac adrodd arnynt yn fewnol ac i bartneriaid allanol.

- 5.12 Canfu'r gwerthusiad fod cyfranogwyr ar y cyfan yn fodlon ar y ffiniau a bennwyd ar gyfer yr 11 canolfan Seren, ac eithrio'r ganolfan ddaearyddol fawr iawn a oedd yn cwmpasu tri awdurdod lleol, sef Castell-nedd Port Talbot, Pen-y-bont ar Ogwr a Phowys. Canfu'r

⁷ Gwyddoniaeth, Technoleg, Peirianeg, Mathemateg a Meddygaeth

gwerthusiad nad oedd y ganolfan hon yn gweithredu mor effeithiol â rhai o'r lleill, yn bennaf o ganlyniad i'r ardal fawr yr oedd yn ei gwasanaethu. Fodd bynnag, ni ddatgelodd y gwerthusiad ateb delfrydol i ddatrys yr heriau a wynebwyd gan y ganolfan hon.

Argymhelliad 10

Argymhellwn fod Rhwydwaith Seren yn adolygu'r ffiniau ar gyfer Castell-nedd Port Talbot, Pen-y-bont ar Ogwr a Phowys. Byddem yn awgrymu cadw canolfan Castell-nedd Port Talbot a Phen-y-bont ar Ogwr a bod trefniadau newydd yn cael eu rhoi ar waith ar gyfer Powys erbyn mis Medi 2018.

- 5.13 Mae'r rhan fwyaf o ganolfannau Seren wedi dibynnu ar ysgolion a SAB i gyfathrebu ar eu rhan gyda chyfranogwyr a rhieni. O ganlyniad, efallai nad yw'n syndod bod y gwerthusiad wedi canfod bod cyfathrebu lleol aneffeithiol â chyfranogwyr a rhieni. Rydym wedi dod i'r casgliad bod lle i wella'r ffordd y mae canolfannau yn cyfathrebu â'u cynulleidfaoedd targed.

Argymhelliad 11

Argymhellwn fod canolfannau unigol Seren yn gwella'r ffordd y maent yn cyfathrebu â rhieni a chyfranogwyr a lle nad yw hyn yn digwydd ar hyn o bryd, dylid mabwysiadu dulliau cyfathrebu uniongyrchol â chyfranogwyr a rhieni. Byddem yn argymhell ymhellach y dylid gwneud rhagor o ymdrechion er mwyn dosbarthu gwybodaeth am ddigwyddiadau sydd wedi'u cynllunio drwy sianelau cyfryngau cymdeithasol presennol.

- 5.14 Daw'r gwerthusiad i'r casgliad hefyd fod lle i wella ansawdd a chysondeb y data y mae canolfannau Seren yn eu cipio ar gyfer cyfranogwyr a nodwyd bod diffyg proses gyffredin ar draws y Rhwydwaith.

Argymhelliad 12

Argymhellwn fel blaenoriaeth fod Rhwydwaith Seren yn rhoi cytundeb rhannu data ar waith ac yn mabwysiadu dull cyffredin o gipio data am gyfranogwyr a phroses adrodd gyffredin, gan gynnwys mabwysiadu gwaith papur safonol i gofnodi manylion cofrestru a chanlyniadau cyfranogwyr.

- 5.15 Wrth lunio asesiad effaith terfynol o Rhwydwaith Seren, daw'r gwerthusiad i'r casgliad ei bod yn hollol ymarferol cynnal asesiad o effaith wrthffeithiol ond cydnabyddir y byddai sefydlu grŵp rheoli cywir ar gyfer cyfranogwyr sy'n rhan o gynllun Seren yn dibynnu ar y gallu i gael mynediad i ddata o ansawdd da ar gyfer cyfranogwyr.

Argymhelliad 13

Argymhellwn, felly, fod y cyfranogiad ym menter Seren yn cael ei gofnodi fel rhaglen ddysgu o fewn Cofnod Dysgu Gydol Oes Cymru (LLWR). Mantais y dull hwn yw y bydd y data a gesglir am gyfranogwyr Seren yn cael ei gwmpasu gan y protocolau preifatrwydd sy'n rhan o LLWR⁸. Ar adeg ysgrifennu'r gwerthusiad hwn, mae Hysbysiad Preifatrwydd LLWR yn cael ei adolygu i sicrhau ei fod yn cyd-fynd â'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)⁹ newydd a chaiff ei ddiweddarau cyn cymhwyso'r ddeddfwriaeth newydd ym mis Mai 2018. Ein dadl yw bod canolfannau Seren, yn unol ag Erthygl 6(1) o'r GDPR newydd sy'n amlinellu'r amodau ar gyfer prosesu data, yn ymgymryd â thasg sy'n cael ei chyflawni er budd y cyhoedd neu wrth arfer yr awdurdod swyddogol a roddwyd i'r rheolydd. Drwy gynnwys Seren o fewn LLWR, bydd hyn yn sicrhau bod unrhyw brotocolau a weithredir ar gyfer Rhaglen Seren yn bodloni gofynion y ddeddfwriaeth newydd. Argymhellwn hefyd bod Llywodraeth Cymru yn cynnal adolygiad i ystyried y sail gyfreithiol ar gyfer prosesu data a gesglir gan gyfranogwyr Seren.

- 5.16 Canfu'r gwaith maes er bod darpariaeth Seren ar lefel genedlaethol ar gael yn gyson yn ddwyieithog ac yn cydymffurfio â safonau Llywodraeth Cymru ar gyfer y Gymraeg, mae'r ystyriaeth a roddir i'r Gymraeg yn amrywio'n sylweddol ar draws canolfannau Seren. Fodd bynnag, mae'r gwerthusiad yn cydnabod bod gan Rwydwaith Seren rôl i roi'r sgiliau i gyfranogwyr astudio y tu allan i Gymru. Serch hynny, daw'r gwerthusiad i'r casgliad y gall pob canolfan wneud mwy o ymdrech i fodloni gofynion iaith Gymraeg y cyfranogwyr.

Argymhelliad 14

Argymhellwn y dylai pob canolfan Seren wneud mwy o ymdrech i sicrhau bod gofynion iaith Gymraeg y cyfranogwyr yn cael eu bodloni'n gyson. Byddem yn argymhell bod yr holl ohebiaeth gyda chyfranogwyr a rhieni yn cael ei pharatoi'n ddwyieithog a bod Rhwydwaith Seren yn datblygu adnoddau penodol i gefnogi myfyrwyr sy'n astudio drwy gyfrwng y Gymraeg ar gyfer arholiadau a chyfweliadau mynediad drwy gyfrwng y Saesneg.

⁸ <http://gov.wales/docs/dcells/publications/170510-llwr-privacy-notice-2017-en.pdf#>

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN>

5.17 Daw'r gwerthusiad i'r casgliad y byddai'n fuddiol hyrwyddo menter Seren, a'r hyn y mae'n ei olygu, i fyfyrwyr iau mewn ysgolion uwchradd. Canfu'r gwerthusiad fod hyn eisoes yn cael ei wneud gan rai canolfannau ac argymhellir bod gweithgareddau yn y dyfodol yn y maes hwn yn cael eu darparu yn y dull mwyaf cost-effeithiol gyda'r amcan o godi dyheadau mewn perthynas ag AU ymhlith nifer mawr o fyfyrwyr a'u hysbysu ymlaen llaw am Rwydwaith Seren a sut y gallent ddod yn rhan o'r fenter. Daw'r gwerthusiad i'r casgliad mai agwedd bwysig ar y gwaith hwn fydd codi dyheadau ymhlith dysgwyr mwy abl a thalentog (MATH) yn arbennig a'u darbwylo o oedran cynnar pa mor bwysig yw darllen yn eang am y pynciau sydd o ddiddordeb iddynt a'u cynnwys mewn gweithgareddau uwch-gwricwlaidd ychwanegol.

Argymhelliad 15

Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru, ar y cyd â chanolfannau Seren a phartneriaid eraill fel Gyrfa Cymru, yn ymchwilio i ddulliau costeffeithiol o dargedu myfyrwyr Cyfnodau Allweddol 3 a 4 gyda'r bwriad o godi dyheadau, hysbysu darpar gyfranogwyr am Rwydwaith Seren a darparu cyngor i sicrhau bod dewisiadau addas yn cael eu gwneud mewn perthynas â phynciau TGAU a Safon Uwch.

Awdur: Nia Bryer, Ymchwil OB3 gyda chyfraniadau gan Rhys Davies a Suhaer Ynus, ADRC-Cymru, Prifysgol Caerdydd

Bryer, N; Davies, R; Ynus, S; (2018). *Gwerthusiad o Rwydwaith Seren*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, GSR adroddiad rhif 08/2018

Ar gael yn: <http://gov.wales/statistics-and-research/evaluation-seren-network/?skip=1&lang=cy>

Mae'r safbwyntiau a fynegwyd yn yr adroddiad hwn yn perthyn i'r ymchwilwyr ac nid o reidrwydd Llywodraeth Cymru

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Heledd Jenkins

Yr Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru, Parc Cathays

Caerdydd, CF10 3NQ

E-bost: Heledd.Jenkins2@gov.wales

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg hefyd.

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN digidol 978-1-78903-464-6